

Kieli- ja kulttuuritietoinen varhaiskasvatus Ylöjärvellä

06/2022

SISÄLLYS

Johdanto.....	3
Osa 1.....	4
KIELI- JA KULTTUURITIE TOINEN VARHAISKASVATUS.....	4
Huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö.....	5
Varhaiskasvatuksen aloitus	5
Tulkkipalvelut.....	8
Näin tilaat tulkin	8
Asiointi tulkin kanssa.....	9
Huoltajien keinot oman äidinkielen /-kielten tukemiseen	11
Varhaiskasvatuksen menetelmät lapsen äidinkielen /-kielten vahvistamiseksi	12
Äidinkielen vaikutus suomen kielen omaksumiseen ja oppimiseen	13
OSA 2	15
SUOMI TOISENA KIELENÄ (S2) -OPETUS.....	15
Suomi toisena kielenä (S2) -ohjaaja.....	16
Lapsen kielen kehityksen keskeiset osa-alueet varhaiskasvatuksessa.....	16
Suomen kielen taitotasojen havainnointi ja arviointi varhaiskasvatuksessa.....	18
Suomen kielen taitotasojen havainnointi ja arviointi.....	20
Suomi toisena kielenä (S2) -opetus osana varhaiskasvatuksen arkea	21
Moninaiset kirjat.....	22
Muuta Materiaalia kieli- ja kulttuuritietoisen varhaiskasvatuksen tukemiseksi	26

Johdanto

Kieli- ja kulttuuritietoinen varhaiskasvatus Ylöjärvellä käsikirja on tarkoitettu varhaiskasvatuksen henkilöstön työvälineeksi. Käsikirjan tavoitteena oli koota yhteen kieli- ja kulttuuritietoiseen varhaiskasvatukseen liittyvät materiaalit ja toimintaohjeet sekä ideoita ja vinkkejä kieli- ja kulttuuritietoiseen varhaiskasvatuksen toteuttamiseen. Kieli- ja kulttuuritietoinen varhaiskasvatus Ylöjärvellä käsikirja koostuu kolmesta osasta –Kieli- ja kulttuuritietoinen varhaiskasvatus, Suomi toisena kielenä (S2) opetus sekä Materiaalia ja vinkkejä. Käsikirjan tarkoituksena on toimia tukena ja apuna varhaiskasvatuksen henkilöstölle toteuttaakseen laadukasta varhaiskasvatusta. Lisäksi käytössä on päivitetty Romanilapsi Ylöjärven varhaiskasvatuksessa -materiaali.

Kieli- ja kulttuuritietoisessa varhaiskasvatuksessa nähdään lasten erilaiset taustat ryhmän toimintaa rikastuttavana osana. Lasten kielellisen ja kulttuurisen identiteetin kehittymistä tuetaan, jotta kaikki voivat kokea itsensä, kielensä ja oman perheensä arvokkaiksi. Varhaiskasvatuksen ja huoltajien välisessä yhteistyössä huomioidaan perheen kieli- ja kulttuuritausta ja luodaan pohja luottamukselliselle yhteistyölle.

Käsikirjan työryhmä 2015

Hieturi Helena, varhaiskasvatuksenopettaja/ S2-ohjaaja
Hiitelä Suvi, varhaiskasvatuksen erityisopettaja
Heikkinen Marja, varhaiskasvatuksen erityisopettaja
Sirén Tanja, varhaiskasvatuksen erityisopettaja
Pihko Heini, varhaiskasvatuksenopettaja
Tuomi Merja, varhaiskasvatuksen lastenhoitaja
Hurme Elina, varhaiskasvatuksen aluejohtaja

Käsikirjan päivittäminen 2022

Hieturi Helena, varhaiskasvatuksenopettaja/ S2-ohjaaja
Halme Roosa, varhaiskasvatuksen erityisopettaja (hanketyöntekijä)

Osa 1

KIELI- JA KULTTUURITIE TOINEN VARHAISKASVATUS

Valtakunnallinen Varhaiskasvatussuunnitelma (2022) edellyttää lasten kielitietoisuuden ja kulttuuri-identiteetin tukemista - varhaiskasvatuksen henkilökunnan tulee tiedostaa, että arjessa on läsnä eri kieliä, kulttuureja, uskontoja ja katsomuksia sekä ottaa ne myönteisellä tavalla huomioon. Kielitietoisessa varhaiskasvatuksessa henkilöstö ymmärtää kielen keskeisen merkityksen lasten kehityksessä, oppimisessa, vuorovaikutuksessa ja yhteistyössä. Kielet ovat läsnä kaikkialla, ja niiden merkitys identiteettien rakentumisessa ja yhteiskuntaan kuulumisessa on hyvin merkityksellinen. Kielitietoisuus tarkoittaa myös tietoisuutta omasta itsestään kielen/kielten käyttäjänä, jolloin henkilöstön tulee tiedostaa, että he ovat lapsille kielellisiä malleja. Henkilöstön tulee siis kiinnittää huomiota omaan kielenkäyttöön.

Kieli- ja kulttuuritietoisessa varhaiskasvatuksessa nähdään lasten erilaiset taustat ryhmän toimintaa rikastuttavana osana. Lasten kielellisen ja kulttuurisen identiteetin kehittymistä tuetaan, jotta kaikki voivat kokea itsensä, kieltänsä ja oman perheensä arvokkaiksi. Lapsia kannustetaan tutustumaan eri kieliin sekä rohkaistaan monipuoliseen kielenkäyttöön, jolloin lapsiryhmässä edustettuina olevat kielet tehdään näkyviksi ja niitä käytetään arjen eri tilanteissa. Lapsia rohkaistaan tutustumaan toisiin ihmisiin, erilaisiin kieliin ja tapoihin.

Kieli- ja kulttuuritietoisessa varhaiskasvatuksessa lapsi saa tukea kasvulleen, kehitykselleen ja oppimiselleen varhaiskasvatuksen eri toimintaympäristöissä. Oppimiskokonaisuuksiin liittyviä käsitteitä ja sanavarastoa opetetaan luonnollisissa, lapsille merkityksellisissä tilanteissa. Lasten kielelliset lähtökohdat otetaan aina huomioon. Varhaiskasvatuksessa tutustutaan kaikkiin lapsiryhmässä tai lähiympäristössä läsnä oleviin kieliin. Tutustumisen kohteena voivat olla myös Suomen viralliset kielet tai muut Suomessa puhutut kielet ja murteet. Varhaiskasvatuksen tavoitteena on edistää lasten sopeutumista suomalaiseen yhteiskuntaan, kontaktien luomista ja suomen kielen oppimista sekä vanhempien tukemista lasten kasvatuksessa. Varhaiskasvatuksessa kunnioitetaan kulttuurin tapoja, uskontoa, perinteitä ja mahdollisuuksien mukaan toteutetaan käytännön toimintaa näiden mukaisesti. Tavoitteena on kuitenkin myös tuoda suomen kulttuuria

ja tapoja esiin ja toimia kaikkien lasten kohdalla yleisten päivähoidon periaatteiden mukaisesti, silti erilaisia kulttuureja kunnioittaen.

Varhaiskasvatuksessa tuetaan monipuolisesti vieraskielisten ja monikielisten lasten kielitaidon sekä kieli- ja kulttuuri-identiteettien ja itsetunnon kehittymistä. Lapsen kotikieltä arvostetaan ja huoltajia kannustetaan tukemaan lapsen oman äidinkielen oppimista pohjana suomen kielen oppimiselle. Tarvittaessa varhaiskasvatuksen henkilöstö käyttää huoltajien kanssa yhteistyötä tehdessään tulkkia varmistamaan yhdenvertaisen osallistumisen.

Huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö

Valtakunnallisen varhaiskasvatussuunnitelman (2022) mukaan huoltajien kanssa tehtävällä yhteistyöllä on tärkeä merkitys varhaiskasvatuksessa. Yhteistyön pohjana on molemminpuolinen luottamus, kunnioitus ja tasavertaisuus. Varhaiskasvatuksen ja huoltajien välisessä yhteistyössä huomioidaan perheen kieli- ja kulttuuritausta. Erityistä huomiota kiinnitetään eri kieli- ja kulttuuritaustaisten perheiden kohtaamiseen sekä lasten sensitiiviseen vastaanottamiseen ja tukemiseen ryhmän jäsenenä. Lisäksi tuetaan lapsen monikielisen ja -kulttuurisen identiteetin rakentumista sekä mahdollistetaan luottamuksellinen ja kunnioittava yhteistyö huoltajien kanssa. Yhteistyössä huomioidaan perheiden moninaisuus, lasten yksilölliset tarpeet sekä huoltajuuteen ja vanhemmuuteen liittyvät kysymykset.

Varhaiskasvatuksen aloitus

Huoltajille kerrotaan varhaiskasvatuksesta, sen sisällöistä ja tavoitteista. Huoltajat kutsutaan tutustumaan varhaiskasvatuksen toimintaan. Tutustuminen tulee järjestää hyvissä ajoin ennen varhaiskasvatuksen aloittamista. Tutustumiseen on hyvä varata mahdollisimman rauhallinen ja kiireetön aika, jossa on tarpeen mukaan myös tulkki mukana. Tulkin myötä mahdollistetaan molemminpuolinen ymmärrys ja mahdollistetaan hyvä ja turvallinen varhaiskasvatuksen aloitus koko perheelle. Alkukeskustelun tarkoituksena on saada tietoa lapsen aiemmasta elämästä ja oman äidinkielen/-kielten kehittämisestä sekä perheen varhaiskasvatukseen liittyvistä odotuksista. Keskustelussa huoltajille kerrotaan lapsiryhmän käytänteistä ja sovitaan yhteistyö- ja tiedottamiskäytännöistä. Lapsen ja huoltajien tutustumistapaamisessa käytetään tukena S2-aloituslomaketta. Aloituskeskustelussa kiinnitetään erityisesti huomiota alla oleviin aihealueisiin

Perehdytään kieli-, kulttuuri ja katsomuksellisiin asioihin. Selvitetään mm. lapsen äidinkieli sekä perheen käyttämä(t) puhuttu ja kirjoitettu kieli sekä kulttuurikasvatukselliset periaatteet. Keskustellaan vanhempien kanssa kotikielen säilyttämisen merkityksestä sekä suomen kielen oppimisen tärkeydestä. KieliPeda-työvälineen (ks. 30) avulla voidaan tarkastella yhdessä huoltajien kanssa monikielisen lapsen ympäristön kieliä ja kielenkäyttötilanteita.

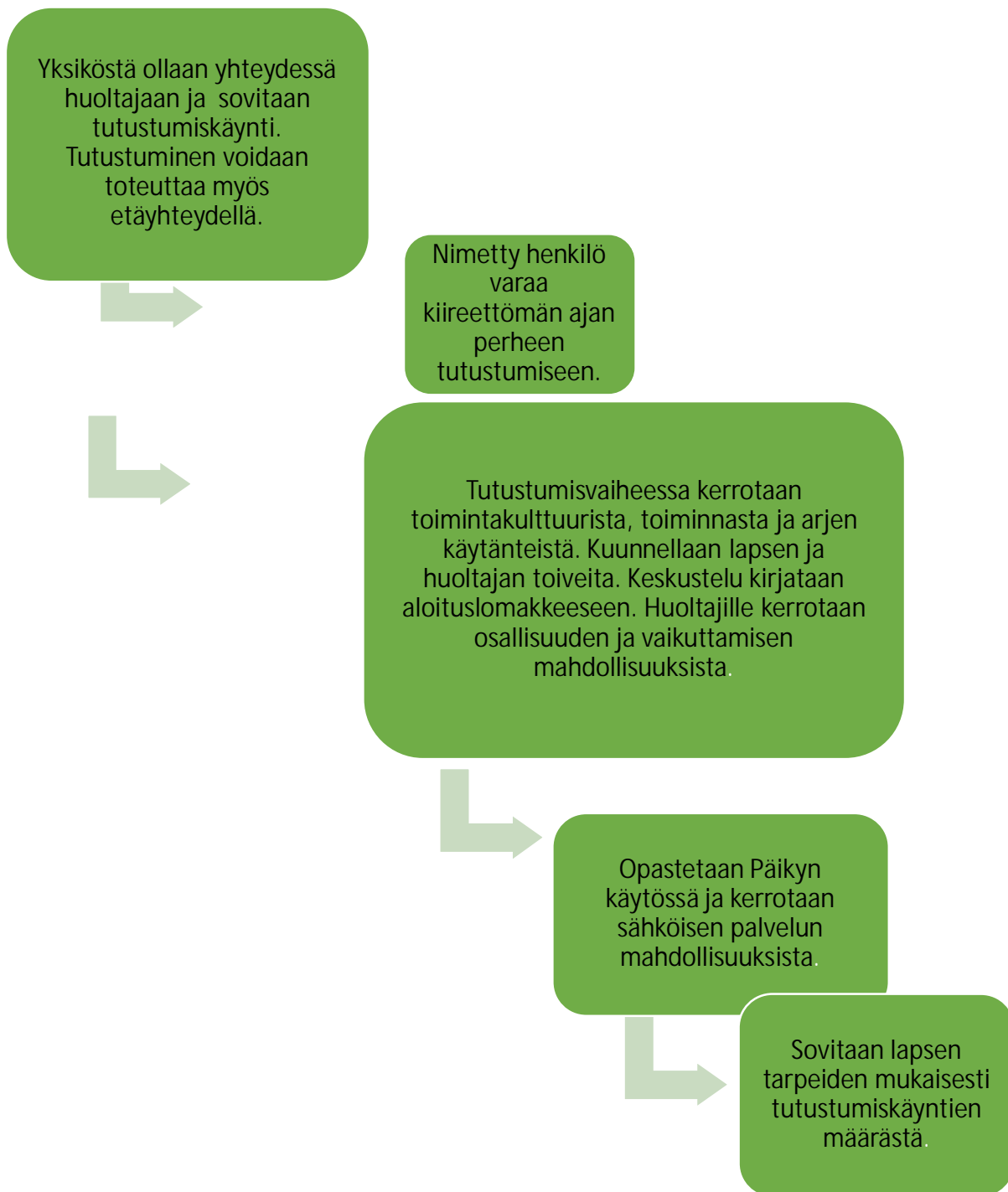
Kerrotaan päiväkodin toimintaperiaatteista, päivärytmistä, levon ja liikkumisen tärkeydestä ja monialaisesta yhteistyöstä. Selvitetään

varhaiskasvatuksessa valitsevat kasvatuskäytännöt ja arvot (mikä on sallittua ja mikä ei).

Kerrotaan miten, toimitaan lapsen sairastuessa varhaiskasvatuksen aikana ja miten jatkossa toimitaan.

Kerrotaan miten sääolosuhteet vaikuttavat lapsen pukeutumiseen ja tarvittaessa ohjataan vanhempia vaatehuoltoon liittyvissä asioissa.

Selvitetään lapsen ruokailuun liittyvät ruokailutavat, toivomukset ja rajoitukset. Lapselle annetaan aikaa ja ohjausta uusien ruokailutapojen oppimiseen. Lapsen erityisruokavalio kirjataan erillisen ilmoituksen ruokavalion tarpeesta uskonnollisiin ja tai eettisiin syihin perustuen.

Kaaviossa kuvattuna varhaiskasvatukseen tutustumisen prosessi. (Varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen aloitus ja siirtymäkäytänteet, 2022.)

Tulkkipalvelut

Näin tilaat tulkin

Tilaa tulkki tulkkivälityksen kautta. Tulkki kannattaa mieluummin tilata hyvissä ajoin varoiksi ja tarvittaessa perua se lähempänä kuin yrittää saada tulkki lyhyellä aikavälillä. Ota heti yhteys tulkkivälitykseen, mikäli varattu aika muuttuu tai peruuntuu.

Tulkin tilaa työntekijä, joka tulkkia tarvitsee (ei asiakas itse). Tulkit eivät voi tehdä varauksia paikan päällä. Tulkki varataan aina Monetra tulkkipalvelun kautta. Sinulla on mahdollisuus käyttää puhelin- ja videotulkausta. Tilaa aina tulkki, jos et ole varma asiakkaasi suomen kielen taidosta. Käytä ammattitulkkaa, älä asiakkaan sukulaista, ystävää tai lasta.

Viranomaisella on oikeus ja velvollisuus tilata tulkki oman työnsä helpottamiseksi. Tulkin käyttö on perusteltua, kun on syytä olettaa, ettei asiakas tule ymmärretyksi suomen kielellä. Asiakkaalla on oikeus kieltäytyä tulkin käytöstä, mutta työntekijällä on oikeus tulkkiin yhteisen ymmärryksen takaamiseksi.

Keskusteluissa on hyvä olla tulkki, jotta kaikki osapuolet ymmärtävät varmasti kaiken. Vaikka toinen huoltajista on suomalainen, on hyvä, että maahanmuuttajataustaisella huoltajalla on samanlaiset mahdollisuudet ymmärtää mistä asioista puhutaan ja, että hän tulee myös itse ymmärretyksi.

Varaa tulkki riittävän pitkäksi aikaa, koska hän voi olla käytettävissä vain varaamasi ajan. Tulkkaa käyttäessä aikaa tulee varata tuplasti siihen nähden, miten pelkällä suomen kielellä käytävään keskusteluun varattaisiin aikaa. Tulkki varataan vähintään yhdeksi tunniksi, jonka jälkeen hänet voi varata 30 minuutin jaksoissa. Etätulkkauksessa tulkki varataan vähintään 30 minuutiksi.

Ennen tulkin tilaamista on syytä selvittää, tarvitaanko tulkiksi mies vai nainen. Periaatteessa tulkki keskus ei ota varauksia tietystä tulkista, mutta esimerkiksi uskonnolliset syyt ovat peruste valita mies tai naistulkki. Esimerkiksi muslimiperheissä naisen tullessa yksin palaveriin naistulkki on usein ainut vaihtoehto.

Jos perheessä on kaksi kotikieltä (muuta kuin suomi) tarkista minkä kielen tulkki tilataan. Onko esimerkiksi toinen kotikielistä sellainen mitä molemmat vanhemmat ymmärtävät?

Monetra tulkkipalvelu
puh. 040 146 9909
Monetra.fi

Tilatessasi tulkin ilmoita tulkinvälittäjälle:
Tulkkauškieli
Nimesi ja puhelinnumerosi
Asiakkaan (lapsen) nimi ja syntymäaika

Tulkkausmuoto (lÄsnÄolo-, puhelin-, videotulkkaus)
PÄivÄmÄÄrÄ, kellonaika ja kesto
Tulkkauksen aihe
Erityistoiveet (tulkin sukupuoli)
Tulkkauspaikka ja osoite
Tulkkauksen kÄyttÄjÄ (Ylöjärven kaupunki)

Asiointi tulkin kanssa

Ennen asioimistilannetta sinun on hyvÄ varmistaa, ettÄ työolosuhteet ovat tulkkaukselle soveltuvat. Tulkkauspalvelujen kÄyttÄjÄn on huolehdittava myöS tulkin työturvallisuudesta (laki 738/2002 §1,2,5,7,).

SelvitÄ palaverin aihe tulkille etukÄteen. Olisi hyvÄ tavata tulkki 5-10 minuuttia ennen tulkkaustilannetta ja kÄydÄ läpi tulevaa tulkkaustilannetta. Tämä kannattaa huomioida tulkilta varattavaan aikaan. Tulkilta voi kysyä neuvoa tulkkaukseen liittyvissÄ asioissa ennen keskustelun aloittamista.

Kohdista puheesi asiakkaalle (älÄ tulkille) ja katso asiakasta kohti myöS tulkkauksen aikana. Tulkin istumapaikka tulee huomioida niin, ettÄ tulkilla on esteetön näköyhteys kaikkiin tulkattaviin. Puhu selkeästi ja jaksota puhettasi sopivasti. PidÄ taukoja, jotta tulkki ehtii tulkata sanomasi. VältÄ ammattislangia, murreilmaisuja, murteita ja sanaleikkejÄ. Tulkki tulkkaa viranomaisen ja asiakkaan välisen keskustelun jättÄmättÄ mitÄän pois tai lisäämättÄ mitÄän asiaankuulumatonta. Puhu siis vain se mitÄ haluat tulkattavan. Tulkki ei itse osallistu keskusteluun. Tulkki ei esiinny puolestapuhujana eikä ylimÄÄrÄisenÄ virkamiehenÄ. Hän on täysin puolueeton ja ehdottoman vaitiolovelvollinen.

Tulkki ei toimeksiantonsa aikana ole velvollinen hoitamaan mitÄän muuta kuin tulkkaustehtÄviä. Tulkki ei toimi tulkattavan avustajana tai asiamiehenÄ. Tulkki voi tehdä tulkkausta helpottavia muistiinpanoja, jotka hän hävittÄÄ tulkkauksen jÄlkeen. Hän saattaa pyytÄÄ puhujaa selvittÄmÄän sanomansa. Kun tulkki on tulkkaamassa useamman tunnin, pidÄ kerran tunnissa 10-15 minuutin tauko. Tauoista kannattaa sopia tulkin kanssa ennen asioimistilannetta. PidÄ kiinni sovitusta aikatauluista. Tulkki ei voi myöhÄstyÄ seuraavasta tulkkauksesta edellisen tulkkauksen venymisen takia.

Maahanmuuttajainfo, MAINIO

maahanmuuttajainfo@tampere.fi
puh. 040 8062526, 040 8062527
Tuomiokirkonkatu 12, 33100 Tampere

Tampereella sijaitsevasta Maahanmuuttajainfosta saa opastusta esimerkiksi asumiseen, työhön, koulutukseen, oleskelulupiin sekä sosiaali- ja terveyspalveluihin liittyvissÄ kysymyksissÄ. Asiakkaita palvelee 16 eri kielellÄ. Kaikki neuvot palvelevat asiakkaita myöS suomeksi. Palvelu on maksutonta ja avointa kaikille taustasta ja maahantulostyystÄ riippumatta. Neuvonta toimii ilman ajanvarausta.

KIELI- JA KULTTUURITIE TOINEN OPPIMISYMPÄRISTÖ

Varhaiskasvatustalain (2018) mukaan varhaiskasvatuksen tavoitteena on antaa kaikille lapsille yhdenvertaiset mahdollisuudet varhaiskasvatukseen, edistää yhdenvertaisuutta ja sukupuolten tasa-arvoa sekä antaa valmiuksia ymmärtää ja kunnioittaa yleistä kulttuuriperinnettä sekä kunkin kielellistä, kulttuurista, uskonnollista ja katsomuksellista taustaa. Valtakunnallisen Varhaiskasvatussuunnitelman (2022) mukaan oppimisympäristöjen suunnittelussa ja rakentamisessa tulee huomioida lapsiryhmän kielellinen, kulttuurinen ja katsomuksellinen moninaisuus. Henkilöstöllä on vastuu sekä psyykkisen että sosiaalisen oppimisympäristön luomisesta. Fyysisiä oppimisympäristöjä suunnitellaan ja rakennetaan yhdessä lasten kanssa sekä huolehditaan siitä, että jokainen lapsi pääsee osallistumaan ympäristöjen rakentamiseen.

Psyykkinen ja sosiaalinen oppimisympäristö muodostuvat lasten keskinäisistä sekä lasten ja henkilöstön välisistä vuorovaikutussuhteista. Osallisuus muodostuu kokemuksesta ryhmään kuulumisesta ja mahdollisuudesta tuoda esille omia ajatuksiaan ja toiveitaan. Tutustuminen eri kulttuureihin, kieliin, katsomuksiin ja uskontoihin avartaa maailmankatsomusta ja luo hyväksyvän ilmapiirin. Varhaiskasvatuksessa lapsille järjestetään mahdollisuuksien mukaan tilaisuuksia käyttäen ja omaksua myös omaa äidinkieltään tai omia äidinkieliään. Kiinnostus ja arvostus perheen äidinkieltä, kulttuuria ja uskontoa tai muuta katsomusta kohtaan vahvistaa lapsen itsetuntoa sekä tukee kulttuurista identiteettiä.

Fyysiseen oppimisympäristöön kuuluvat turvalliset ja terveelliset toimintatilat, oppimisvälineet ja lähiympäristö. Kuvien käyttö oppimisympäristössä auttaa lasta toimimaan ja osallistumaan sekä tukee suomen kielen ymmärtämistä ja oppimista. Struktuurit ja päivittäiset toistot luovat lapselle turvallisuutta ja tehostavat suomen kielen taidon kehittymistä. Kuvat tuovat lapselle käsitystä päivän kulusta ja toiminnasta sekä auttavat ohjeiden ymmärtämisessä ja valintojen tekemisessä. Lisäksi kuvat auttavat lasta kertomaan ajatuksistaan ja toiveistaan sekä kuvaamaan päivän tapahtumia.

Eri kielet näkyvät sekä psyykkisessä että fyysisessä oppimisympäristössä. Kohteliaisuusfraasit, tervehdykset, viikonpäivät ja kuukaudet eri kielillä ovat luontevasti yhdistettävissä muun muassa päivästruktuuriin. Oppimisympäristössä tuodaan esille lasten kieli- ja kulttuuritaustat muun muassa lippujen, karttojen, erikielisten tekstien, kirjojen, musiikin ja leikkivälineistön kautta.

Kulttuuri ja uskonto kytkeytyvät toisiinsa monin eri tavoin, jolloin kulttuurista puhuttaessa ei uskontoa voi sivuuttaa. Taustasta riippuen kulttuurin ja uskonnon välinen suhde voi vaihdella paljonkin. Joillekin kulttuureille ajatus moninaisuudesta voi olla vierasta. Siksi huoltajille on hyvä avata sitä, mitä kielellinen, kulttuurinen ja katsomuksellinen moninaisuus lapsiryhmän toiminnassa käytännössä tarkoittaa. Varhaiskasvatuksessa tutustutaan lasten katsomuksiin ja kulttuureihin niin arjessa kuin juhlassa (ks. 46). Juhlat antavat hyvän mahdollisuuden tutustua suomalaisiin ja muiden maiden kulttuuriin ja katsomuksellisiin tapoihin.

Kielitietoista oppimisympäristöä arvioidaan ja muokataan huomioiden kyseisen lapsiryhmän lasten mielenkiinnonkohteet, oppimisen tarpeet ja lasten kielelliset sekä kulttuuriset taustat. KieliPeda-työväline (ks. 30) auttaa henkilöstöä arvioimaan oman ryhmän kielitietoista oppimisympäristöä ja kiinnittämään huomioita siihen, mitä vielä pitää kehittää.

ÄIDINKIELEN /-KIELTEN MERKITYS JA TUKEMINEN

Varhaiskasvatus tukee lapsen äidinkielen vahvistumista sekä vieraskielisten lasten suomen tai ruotsin kielen oppimista. Varhaiskasvatuslain (2018) tavoitteena on antaa valmiuksia ymmärtää ja kunnioittaa yleistä kulttuuriperinnettä sekä kunkin kielellistä, kulttuurista, uskonnollista ja katsomuksellista taustaa. Valtakunnallisessa Varhaiskasvatussuunnitelmassa (2022) todetaan, että lapsille järjestetään tilaisuuksia käyttää ja omaksua myös omaa äidinkieltään tai omia äidinkieliään. Lapsella tulee olla mahdollisuus kasvaa sekä oman kulttuuriipiirinsä että suomalaisen yhteiskunnan jäseneksi.

Lapselle oma äidinkieli on ajattelun ja tunteen kieli, joka mahdollistaa lapsen ja vanhempien välisen vuorovaikutuksen sekä yhteydenpidon sukuun ja omaan kulttuuriipiiriin. Äidinkielen vahva hallinta edistää oman identiteetin kehittymistä ja kulttuurin tuntemusta sekä luo pohjan uuden kielen oppimiselle. Lapsi kasvaa kaksi- ja monikieliseksi ympäristössä, jossa hänen omaa äidinkieltään arvostetaan ja jossa hän saa harjoitella suomen kieltä. Vahva oman äidinkielen hallinta edistää myös toisen kielen oppimista ja tukee laajasti lapsen kouluvalmiuksia ja kotoutumista.

Huoltajien keinot oman äidinkielen /-kielten tukemiseen

Äidinkielen taidon kehittymiseksi vauva tarvitsee paljon mahdollisuuksia kuulla puhuttua kieltä. Vauvaa hoitavan aikuisen tulee puhua, lorutella, laulaa ja hellitellä lasta. Varhaiset vuorovaikutuksen kokemukset ovat tärkeitä kaikille kehityksen osa-alueille.

Kieli opitaan yleensä joko yksilö- tai yhteisökeskeisesti. Yksilökeskeisessä kulttuurissa, kuten nykypäivän suomalaisessa kulttuurissa, on runsaasti lapsen ja vanhemman välistä vuorovaikutusta. Omaa puhetapaa muutetaan lapselle sopivammaksi. Lisäksi lapselle sanoitetaan ilmiöitä, asioita ja tapahtumia. Kirjojen katseleminen, nimeäminen ja lukeminen aloitetaan jo varhain. Yhteisökulttuurissa lapsi oppii kielen kuuntelemalla ja seuraamalla ympäristön puhetta. Aikuiset eivät tietoisesti muokkaa puhettaan lapselle sopivaksi vaan mieluummin toistavat lauseita. Yhteisöllisesti kieltä opittaessa tarvitaan ympärille laaja kieliyhteisö. Huoltajille on hyvä kertoa kielellisen vuorovaikutuksen merkityksestä jokapäiväisessä elämässä, koska Suomessa perheillä ei ole yleensä ympärillään laajaa oman äidinkielistä yhteisöä. Lapsi voi oppia oman äidinkieltensä yhtä hyvin sekä yksilö- että yhteisökulttuurin parissa.

Jokaisella lapsella on oltava mahdollisuus kuulla runsaasti puhetta riippumatta siitä, onko lapsi yksi-, kaksi-, kolmi- vai monikielinen. Lisäksi lapsen kanssa on tärkeää keskustella kaikilla niillä kielillä, joita hänen toivotaan oppivan. Puheen on oltava sanastollisesti rikasta ja monipuolista lapsen kehitystaso huomioiden. Nykytutkimuksen mukaan huoltaja voi puhua lapselle useampaa kieltä, mutta tällöin on tärkeää, että kieliä käytetään systemaattisesti. Kaksikielisen huoltajan on esimerkiksi syytä pohtia etukäteen, missä tilanteissa hän käyttää mitäkin kieltä.

Suomenkielisessä ympäristössä huoltaja voi ylläpitää ja kehittää lapsen omaa äidinkieltä /- kieliä monin keinoin. Huoltajan ja lapsen välinen päivittäinen keskustelu omalla äidinkielellä erilaisista asioista rikastuttaa lapsen sanavarastoa. Arkisten kielenkäyttötilanteiden lisäksi lapsen tulee saada

mahdollisuuksia oppia myös käsitteellisempää kieltä omalla äidinkielellään. Kieltä opitaan luontevasti kirjoja kuunnellen ja lukien, luonnon ilmiöitä seuraten ja kotiaskareita tehden. Yhdessä tekeminen luo mahdollisuuden keskustella sijainti- ja suhdekäsitteistä, vertailusta, luokittelusta ja säännönmukaisuuksista. Esimerkiksi pyykkejä lajiteltaessa on luontevaa keskustella väreistä, vertailla (samanlainen - erilainen, suurempi - pienempi, pariton - parillinen) tai miettiä mikä kuuluu /ei kuulu joukkoon.

Alla olevaan kuvioon on koottu menetelmiä lapsen äidinkielen /-kielten kehittymisen tukemiseksi. (Kieli-, kulttuuri- ja katsomustietoisien varhaiskasvatuksen käsikirja, Vantaa.)

Kaaviossa kuvattuna huoltajien keinot tukea äidinkielen/-kielten kehittymistä

Varhaiskasvatuksen menetelmät lapsen äidinkielen /-kielten vahvistamiseksi

Varhaiskasvatuksessa ymmärretään lapsen oman äidinkielen /-kielten arvo ja merkitys. Lasten lähiympäristön kielten tulee olla luontevasti läsnä varhaiskasvatuksen jokapäiväisessä toiminnassa. Eri kieliin, kulttuureihin ja katsomuksiin tutustuminen avartaa maailmankatsomusta, luo hyväksyvän ilmapiirin ja herättää kiinnostuksen muita kulttuureita kohtaan. On hyvä huomioida, että äidinkielen /-kielten ja suomen kielen limittäinen käyttäminen antaa lapselle mahdollisuuden ilmaista itseään osaamillaan kielillä sekä mahdollistaa levon uuden kielen oppimisympäristössä varhaiskasvatuspäivän aikana.

Valtakunnallinen Varhaiskasvatussuunnitelma (2022) velvoittaa henkilöstöä keskustelemaan huoltajien kanssa perheen kielellisestä ympäristöstä, kielivalinnoista sekä äidinkielen tai -kielten

kehityksen vaiheista. Lisäksi keskustellaan siitä, mikä merkitys äidinkielellä /-kielillä on lapsen identiteetin kehittämisessä, oman kielelliseen yhteisöön liittymisessä sekä toisen kielen oppimisessa. Näitä asioita pohditaan huoltajien kanssa lapsen varhaiskasvatussuunnitelmakeskusteluissa (Lapsen vasu) sekä esiopetuksen keskusteluissa (Leops). Yhteiset toimintatavat kirjataan osaksi lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaa tai esiopetuksen opetuksen oppimissuunnitelmaa. Vastuu lapsen oman äidinkielen / -kielten säilyttämisestä ja kehittämisestä on aina ensisijaisesti perheellä. Kielipeda-työvälineen avulla voidaan tarkastella yhdessä huoltajien kanssa monikielisen lapsen ympäristön kieliä ja kielenkäyttötilanteita (Ks. 28).

Puheterapeutin konsultoiminen on aiheellista, jos huoltajilla on huolta lapsen äidinkielen /-kielten kehittämisestä. Lapsen suomen kielen edistymisestä on aiheellista huolestua silloin, kun lapsi on ollut suomenkielisessä varhaiskasvatuksessa säännöllisesti vähintään kaksi vuotta ilman pitkiä taukoja ja hän puhuu edelleen niukasti yksittäisin sanoin ja/tai ei tunnu ymmärtävän arkisiikaan ohjeita. Ennen lapsen puheterapiaan ohjaamista konsultoidaan varhaiskasvatuksen erityisopettajaa.

Alla olevaan kuvioon on koottu varhaiskasvatuksen menetelmiä lapsen äidinkielen /-kielten kehittämisen tukemiseksi. (Kieli-, kulttuuri- ja katsomustietoisen varhaiskasvatuksen käsikirja, Vantaa.)

Kaaviossa kuvattuna varhaiskasvatuksen menetelmiä lapsen äidinkielen /-kielten ja kulttuuri-identiteetin vahvistamiseen

Äidinkielen vaikutus suomen kielen omaksumiseen ja oppimiseen

Toista kieltä opetellessaan lapsi oppii sanaston lisäksi myös omalle äidinkielelleen vieraita äänteitä ja uusia kielellisiä rakenteita. Toisen kielen oppimiseen vaikuttavat useat tekijät, kuten motivaatio,

temperamentti, ikä, äänteiden erottelukyky, kieliopillinen herkkyys, päättelykyky ja muisti. Äidinkielen ja uuden opeteltavan kielen välinen suhde vaikuttaa siihen, miten kieltä omaksutaan ja opitaan.

Tunne kieli -sivustolla ([ks. 45](#)) todetaan suomen kielen ominaispiirteistä seuraavaa "Kaikissa kielissä ei eroteta toisistaan esimerkiksi suomen a- ja ä-vokaalin tai u- ja y- vokaalin kaltaista vokaaliparia tai r- ja l-konsonantteja vastaavia äänteitä. Tällaisissa kielissä merkityksen kannalta on samantekevää, sanooko vaikkapa kannu vai känny tai karu vai kalu. Suomen oppijan näkökulmasta uusia piirteitä voivat olla myös esimerkiksi lukuisat tavunsisäiset vokaaliyhdistelmät eli diftongit (tie, työ, täi) ja äännekestojen merkitystä erottava tehtävä (sula, sulla, suulla)."

Suomen kielessä sanan pääpaino on aina alkutavulla. Suomen kielen oppimisessa haasteena voivat olla pitkät sanat ja yhdyssanat sekä sanoja taivutettaessa tapahtuvat äännevaihdokset (susi-suden-sutta). Lisäksi kieliopillisia merkityksiä ilmaistaan prepositioiden sijaan erilaisia merkityksiä tuottavilla päätteillä.

OSA 2

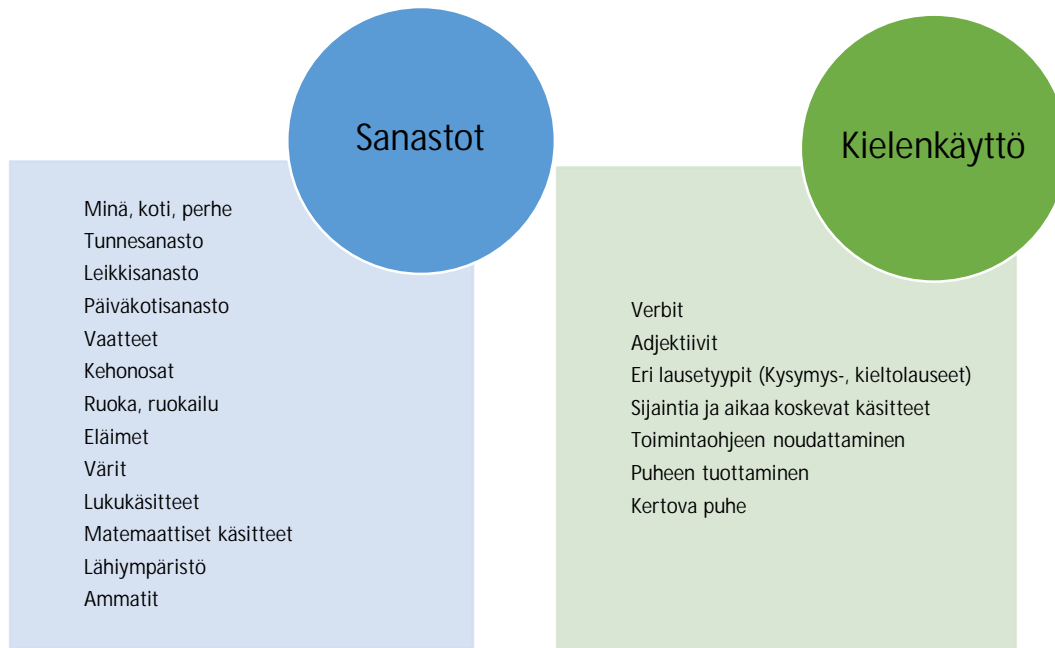
SUOMI TOISENA KIELENÄ (S2) -OPETUS

Varhaiskasvatustalain (2018) tavoitteena on tukea lapsen oppimisen edellytyksiä ja edistää elinikäistä oppimista sekä koulutuksellisen tasa-arvon toteuttamista. Valtakunnallisen Varhaiskasvatussuunnitelman (2022) mukaan varhaiskasvatuksessa tuetaan monipuolisesti vieraskielisten ja monikielisten lasten kielitaidon sekä kieli- ja kulttuuri-identiteettien ja itsetunnon kehittymistä. Suomen kielen taidon kehittymistä edistetään tavoitteellisesti kielellisten taitojen ja valmiuksien osa-alueilla lasten tarpeista ja edellytyksistä lähtien. Monipuolisten vuorovaikutustilanteiden ja oppimisympäristöjen avulla lapsille tarjotaan mahdollisuuksia käyttää ja omaksua suomea toisena kielenä. Jokaisella muuta kieltä kuin suomea äidinkielenään puhuvalla lapsella on oikeus suomi toisena kielenä (S2) -opetukseen. Oikeus oppia suomea toisena kielenä pohjautuu tarpeeseen saada tukea suomen kielen taidon kehittämisessä.

Varhaiskasvatuksessa suomi toisena kielenä (S2) -opetuksen tulee ensisijaisesti nähdä toteutuvan aktiivisena läsnäolona vuorovaikutustilanteissa, jolloin kielen opetus toteutuu pedagogisesti suunniteltuina kohtaamisina varhaiskasvatuksen eri tilanteissa. Suomi toisena kielenä (S2) -opetus liittyy luontevasti varhaiskasvatuksen oppimisen alueisiin ja esiopetuksen oppimiskokonaisuuksiin: kielten rikas maailma, ilmaisun monet muodot, minä ja meidän yhteisömme, tutkin ja toimin ympäristössäni, kasvan, liikun ja kehityn.

Suomen kielen opettamisessa on tärkeää lähetä liikkeelle moneen tilanteeseen sopivista sanoista ja käsitteistä. Kaksi vuotta täytettyään tavanomaisesti kieltä oppivan lapsen tulisi oppia päivittäin kymmenen uutta sanaa. Kaksi- ja monikielinen lapsi saattaa oppia uusia sanoja esimerkiksi kuusi yhdellä kielellä ja neljä toisella osaamallaan kielellä. Laaja sanavarasto kaikilla lapsen osaamalla kielillä tukee sujuvaa koulunaloitusta.

Alla olevaan kuvaan on kerätty sanastot, sanaluokat ja kielenkäyttöön liittyvät asiat, jotka ovat tärkeitä suomen kielen oppimisessa alle kouluikäiselle (Kieli-, kulttuuri- ja katsomustietoisien varhaiskasvatuksen käsikirja, Vantaa).

Kaaviossa kuvattuna Suomi toisena kielenä (S2) opetuksen sisältöjä.

Oppimateriaalina käytetään leluja, leikkejä, lauluja, kirjoja, satuja, tarinoita, loruja ja pelejä. Kuvat arjen toiminnoista sekä leikkihetkien ja sääntöleikkien kuvittaminen luovat yhteenkuuluvuuden tunnetta sekä auttavat lasta pääsemään mukaan leikkeihin ja edistävät suomen kielen oppimista.

Suomi toisena kielenä (S2) -ohjaaja

Helena Hieturi, etunimi.sukunimi@ylojarvi.fi, puhelin 050 390 4558

Ylöjärven varhaiskasvatuksessa toimii S2-ohjaaja, jonka tehtävänä on tukea varhaiskasvatuksen henkilöstöä eri kielitaustaisen lapsen suomen kielen opetuksen suunnittelussa, toteutuksessa ja arvioinnissa, erityisesti lapsen aloittaessa varhaiskasvatuksessa Ohjaajalta saatavan tuen tarve vaihtelee sekä lapsen suomen kielen taitojen että henkilöstön aiemman kokemuksen ja osaamisen mukaan. S2-ohjaajan kanssa sovitaan tarpeen mukaan 1-4 ohjauskäyntiä. Häneltä voi tämän lisäksi kysyä neuvoa S2-opetukseen ja kieli- ja kulttuuritietoisien varhaiskasvatuksen toteuttamiseen liittyvissä asioissa.

Lapsen kielen kehityksen keskeiset osa-alueet varhaiskasvatuksessa

Suomi toisena kielenä (S2) -opetuksen tehtävänä varhaiskasvatuksessa on kehittää lapsen suomen kielen taitoa kielen eri osa-alueilla, joita ovat vuorovaikutustaidot, kielen ymmärtämisen taidot, puheen tuottamisen taidot, kielen käyttötaidot, kielellinen muisti ja sanavaranto sekä kielitietoisuus. Tavoitteena on, että lapsi ymmärtää ja tulee ymmärretyksi erilaisissa vuorovaikutustilanteissa sekä omaksuu mahdollisimman ikätasaisen suomen kielen taidon. Suomen kielen ja oman äidinkielen/-kielten oppiminen luovat pohjan kaksi- ja monikielisyyskehittymiselle. Lapsi oppii suomen kieltä ollessaan yhdessä suomea puhuvien lasten ja henkilöstön kanssa ohjatussa toiminnassa ja leikkilanteissa. Lapsella on oikeus ilmaista itseään, mielipiteitään ja ajatuksiaan sekä tulla ymmärretyksi niillä ilmaisun keinoilla, joita hänellä on.

Vuorovaikutus- taidot	Kielen ymmärtämisen taidot	Puheen tuottamise n taidot	Kielen käyttötaidot	Kielellinen muisti ja sanavarasto	Kielitietoisuus
Kehittyvät kielelliset identiteetit					

Kaikkia varhaiskasvatuksen tilanteita tarkastellaan siitä näkökulmasta, mitä lapsi voi oppia niissä kielellisesti ja vuorovaikutuksellisesti. Yllä olevassa taulukossa on kuvattuna lasten kielen kehityksen keskeiset osa-alueet varhaiskasvatuksessa (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet, 2022).

Kehittyvillä kielellisillä identiteeteillä tarkoitetaan lapsen käsitystä itsestään keskeisillä kielen kehityksen osa-alueilla kuten, millaisena kielen käyttäjänä lapsi kokee itsensä esimerkiksi tuottaessaan puhetta. Kaikki kielen kehityksen keskeiset osa-alueet kehittyvät vuorovaikutuksessa. Kielelliset identiteetit kehittyvät, kun lapsia ohjataan ja tuetaan kielellisten taitojen ja valmiuksien keskeisillä osa-alueilla. Kielelliset identiteetit kehittyvät kaikilla lapsen osaamilla kielillä ja ne kehittyvät eri tahtiin. Varhaiskasvatuksessa rakennetaan pohjaa lapsen suomen kielen oppimiselle.

Vuorovaikutustaidoilla sekä kyvyllä ilmaista itseään ja ymmärtää muita on tärkeä merkitys identiteetille, toimintakyvylle ja hyvinvoinnille. Lapsella on oikeus ilmaista itseään, mielipiteitään ja ajatuksiaan sekä tulla ymmärretyksi niillä ilmaisun keinoilla, joita hänellä on. Lapsen vuorovaikutustaitojen kehittymistä tukee henkilöstön sensitiivisyys ja reagointi myös ei kielellisiin aloitteisiin. Henkilöstön tulee miettiä, miten lapsen kaikki vuorovaikutusaloitteet tulevat huomioiduksi. Kun lapset suunnittelevat, toteuttavat ja arvioivat toimintaa yhdessä henkilöstön kanssa he oppivat samalla vuorovaikutustaitoja sekä yhteisten sääntöjen, sopimusten ja luottamuksen merkitystä.

Lasten kielen ymmärtämisen taitoja tuetaan runsaan kielellisen mallintamisen avulla. Henkilöstö käyttää ainakin kielen oppimisen alkuvaiheissa kuvia, nopeaa piirtämistä, selkeää puhetta, lyhyitä lauseita ja antaa yhden ohjeen kerrallaan. Eleiden, ilmeiden, äänenpainon muutosten, kuvitettujen ohjeiden ja muiden havainnollistavien esineiden käyttö on tärkeää. Henkilöstö käyttää kaikissa kasvat-, opetus- ja hoitotilanteissa hyvää suomen kieltä, tarkkoja ilmauksia sekä kuvaa ja selittää lapselle sanoja ja käsitteitä.

Henkilöstö seuraa lasten puheen tuottamisen taitojen kehittymistä ja hyödyntää havaintojaan opetuksessa. Lapsia rohkaistaan puhumaan eri tilanteissa sekä aikuisten että toisten lasten kanssa. Samalla heitä ohjataan ystävällisyyteen ja hyviin tapoihin. Puhetaidon harjoittelu tukee lasten kehittyviä osallistumisen ja vaikuttamisen taitoja sekä kannustaa oma-aloitteisuuteen. Osallistumisen ja vaikuttamisen kautta lasten itseluottamus kasvaa ja yhteisössä tarvittavat sosiaaliset taidot kehittyvät.

Tilannetietoisien kielen käytön vahvistaminen tukee kielen käyttötaitojen kehittymistä. Perheen ja ystävien kanssa käytettävä kieli on vapaamuotoista, kun taas opetuksessa kieli voidaan jakaa arkikieleen, yleiseen oppimisen kieleen ja tiedonalan kieleen. Henkilöstön käyttämä kieli muuttuu opetustilanteiden mukaisesti, jolloin sanasto kytkeytyy toimintaan. Esimerkiksi metsässä harjoitellaan luonnontieteen sanastoa tai lääkärireikissä kehonosia. Lapsen tulee saada kokemuksia sosiaalisten tilanteiden edellyttämästä kielestä; esimerkiksi siitä, miten aikuinen puhuu aikuiselle, aikuinen lapsiryhmälle, aikuinen lapselle tai lapsi lapselle. Samalla lapsi oppii tilanteen mukaisen äänenkäytön, äänenpainon ja äänensävyt. Eläytyminen ja huumorin käyttö vahvistavat lasten kielenkäyttötaitoja. Lasten kanssa harjoitellaan kuuntelemista/viestin vastaanottamista, kertomista, kysymistä, selittämistä ja puheen vuorottelua. Vuorovaikutuksessa on tärkeää, että kuulija pyrkii ymmärtää puhujaa ja toisaalta yrittää välittää oman viestin niin, että puhekumppani sen ymmärtää. Myös tutustuminen erilaisiin teksteihin auttaa lapsia havaitsemaan puhutun ja kirjoitetun kielen eroja.

Lasten kielellinen ilmaisu monipuolistuu, kun heidän kielellinen muistinsa ja sanavarantonsa laajenee. Henkilöstön tehtävä on tukea tietoisesti tätä kehitystä. Kielellisen muistin ja sanavarannon kehittymistä tukevat lorut, laululeikit, kielellä leikittely, nimeäminen ja kuvaavien sanojen käyttö. Kiireetön keskustelu ja lukeminen sekä tarinoiden kerronta tarjoavat mahdollisuuksia pohtia sanojen ja tekstien merkityksiä ja opetella uusia käsitteitä eri asiayhteyksissä.

Lähiympäristön eri kielten havainnointi tukee lasten kielitietoisuuden kehittymistä. Henkilöstön tehtävänä on herättää ja lisätä lasten kiinnostusta suullista ja kirjoitettua kieltä sekä vähitellen myös lukemista ja kirjoittamista kohtaan. Kielen havainnoinnin ja tutkimisen avulla suunnataan lasten huomiota sanojen merkityksistä kielen muotoihin ja rakenteisiin, kuten sanoihin, tavuihin ja äänteisiin. Lapsia rohkaistaan kirjoittamaan ja lukemaan leikkillisesti. Varhaiskasvatuksessa käytetään rikkaita tekstejä ja tarinoita sekä tutustutaan monipuolisesti lastenkirjallisuuteen. Lapsia kannustetaan keksimään itse tarinoita, kertomuksia ja loruja. Lasten tuotoksia dokumentoidaan. Varhaiskasvatuksessa puheen rinnalla käytetään muun muassa visuaalisia, auditiivisia ja audiovisuaalisia viestejä sekä tekstejä.

Suomen kielen taitotasojen havainnointi ja arviointi varhaiskasvatuksessa

Osa lapsista tutustuu suomalaiseen kulttuuriin ja suomen kieleen vasta tullessaan varhaiskasvatukseen. Varhaiskasvatus toimii lapsen keskeisenä kotouttajana suomalaiseen yhteiskuntaan. Vaikka kaksi- ja monikielisellä lapsella ei ole vielä varhaiskasvatuksen aloitusvaiheessa suomen kielen taitoja, hänellä on kuitenkin vuorovaikutustaitoja ja usein myös oman äidinkielen osaamista. On erittäin tärkeää, että henkilöstö luo turvallisen ja luottamusta herättävän ilmapiirin, jossa lapsi uskaltaa olla vuorovaikutuksessa muiden kanssa, vaikka yhteinen kieli puuttuisi.

Ennen lapsen suomenkielen taitojen tarkastelua tulee arvioida varhaiskasvatuksen oppimisympäristöä ja henkilöstön toimintaa sekä tarkastella monikielisen lapsen kielimaailmaa. Lapsen suomen kielen taitoja voidaan arvioida vain sen perusteella, mitä lapsella on ollut mahdollisuus oppia. Kielitietoisilla oppimisympäristöillä, menetelmillä, työtavoilla ja tavoitteellisella suomen kielen opetuksella edistetään lapsen kielitaidon karttumista. Voidakseen arvioida lapsen suomen kielen oppimista on varhaiskasvatuksen henkilöstön havainnoitava ja dokumentoitava lapsen suomen kielen taitojensa edistymistä aktiivisesti ja säännöllisesti. On tärkeää, että henkilöstö keskustelee yhdessä havainnoistaan lapsen edistymisestä kielen kehityksen keskeisillä osa-alueilla (vuorovaikutustaidot, kielen ymmärtämisen taidot, puheen tuottamisen taidot, kielen käyttötaidot, kielellinen muisti ja sanavaranto sekä kielitietoisuus).

Kolmiosainen KieliPeda-työväline tukee osaltaan kielitietoista varhaiskasvatusta, jossa ymmärretään kielten merkitys lapsen oppimiselle, kehitykselle, vuorovaikutukselle ja identiteeteille. Työvälineen avulla arvioidaan ja kehitetään varhaiskasvatuksen oppimisympäristöjä kielitietoisuuden näkökulmasta, tarkastellaan yhteistyössä huoltajien kanssa monikielisen lapsen kielimaailmaa ja seurataan monikielisen lapsen suomen kielen taitojen edistymistä.

Esiälkeiskielitaidon (esi-A1) taitotasolla lapsi ei vielä ymmärrä eikä puhu suomen kieltä. Kun lapsi kokee varhaiskasvatuksen tilanteet ja ympäristön turvallisena, hän kykenee selviytymään toistuvista päivittäisistä vuorovaikutustilanteista. Henkilöstön tulee käyttää vuorovaikutuksen tukena kuvia, eleitä, ilmeitä, lapsen nimeä, kosketusta tai muuta havainnollistamista, jotta lapsi voi tulkita hyvin yksinkertaista ja selkeää tilanteeseen liittyvää puhetta.

Kehittyvän alkeiskielitaidon (A1) vaiheessa lapsi ymmärtää ja tuottaa suomen kieltä kaikkein tutuimmissa tilanteissa. Lapsen selviytymistä toistuvista päivittäisistä kielenkäyttötilanteista auttaa puhujan tuttu puhetapa. Opeteltavien sanojen, käsitteiden ja asioiden omaksuminen edellyttää havainnollistamista ja kuvatukea, selkeää puhetta, lyhyitä ilmauksia sekä toistoa, jotta lapsi ymmärtää käsiteltävästä aiheesta joitakin asioita. Lapsi tukeutuu vuorovaikutuksessa paljon ilmeisiin ja eleisiin. Lapsella on mahdollisuus ymmärtää opetustilanteessa käsiteltävä aihe, mikäli keskeiset käsitteet eli ydinsanat selitetään hyödyntäen kuvia ja muuta havainnollistavaa materiaalia.

Kehittyvän peruskielitaidon (A2) alkuvaiheessa lapsi pystyy ymmärtämään ja tuottamaan yksinkertaista puhetta sekä seuraamaan keskustelua tutuista aiheista. Tässä kielen kehityksen vaiheessa lapsi selviää jokapäiväisiin rutiineihin liittyvistä kielenkäyttötilanteista, mutta ymmärtäminen edellyttää hidasta ja selkeää puhetta tai tuttua aihetta. Lapsi ymmärtää toistuvat ohjeet ja tehtävänannot, mutta sosiaalisissa tilanteissa hän tarvitsee konkreettisia vihjeitä pystyäkseen osallistumaan ryhmän toimintaan. Kuvien ja esineiden käyttö sekä ydinsanojen merkitysten havainnollistaminen auttavat lasta ymmärtämään ääneen luettua tekstiä. Puheessa ilmenee vielä kieliopillisia virheitä ja lapsen äidinkieli saattaa vaikuttaa esimerkiksi suomen kielen sanajärjestykseen, taivutuksiin ja ääntämiseen. Lapsi tarvitsee systemaattista sanavaraston laajentamista ja kielellisen muistin kehittämistä.

Sujuvan peruskielitaidon (B1) vaiheessa lapsi oppii ymmärtämään puhetta laajemmin. Oppimistilanteiden seuraaminen onnistuu, mutta lapsi tarvitsee vielä tukea ymmärtääkseen keskeisiä käsitteitä ja opeteltavan asian yksityiskohtia. Tämä vaatii lapselta tiivistä keskittymistä.

Sosiaalisissa tilanteissa hän pystyy pääosin seuraamaan muiden lasten puhetta, jos puhe on yleiskielistä tai tuttua puhekieltä. Nopeatempoiseen keskusteluun osallistuminen voi tuottaa vaikeuksia. Lapsi kykenee ilmaisemaan itseään ymmärrettävästi myös sellaisissa ryhmätilanteissa, joissa aihepiiri on tuttu. Kielitaidon edistyessä lapsen tuottamat ilmaisut monipuolistuvat sekä puhutun kielen sujuvuus ja tarkkuus lisääntyvät. Lapselle opetetaan systemaattisesti uusia käsitteitä sekä uusien aihepiirien sanastoa, harjoitellaan yhdessä moniosaisten ohjeiden ymmärtämistä sekä kieliopillisesti oikeita ilmaisuja.

Toiminnallisen kaksikielisyyden saavuttanut henkilö pystyy käyttämään kahta kieltä vuorotellen päivittäisessä vuorovaikutuksessa ja kykenee tarvittaessa vaihtamaan kielestä toiseen. Henkilö pystyy puhumaan, ymmärtämään ja ajattelemaan kahdella kielellä, mutta hän ei välttämättä ole saavuttanut samantasoista osaamista molemmilla kielillä. Toisen kielen oppimiseen vaikuttavat monet tekijät. Näitä ovat motivaatio, persoonalliset tekijät kuten riskinottohalukkuus, äidinkieli /- kielet, ikä, oppimistyyli, muisti sekä kielellinen lahjakkuus. Varhaiskasvatuksessa luodaan merkittävä pohja toiminnalliselle kaksi- ja monikielisyydelle.

MATERIAALIA JA VINKKEJÄ

Osioon on kerätty erilaisia käytännön vinkkejä Kieli- ja kulttuuritietoisien varhaiskasvatuksen toteuttamiseen sekä Suomi toisena kielenä (S2) -opetuksen toteuttamiseen Ylöjärven varhaiskasvatuksessa. Materiaaleista ja vinkeistä kannattaa poimia ne, jotka parhaiten sopivat juuri sillä hetkellä ryhmäsi lasten tarpeisiin.

Suomen kielen taitotasojen havainnointi ja arviointi

[Kehittyvän kielitaidon asteikko](#) on laadittu opetuksen suunnittelun ja oppilaiden kielitaidon arvioinnin ja itsearvioinnin tueksi. Asteikko ottaa huomioon nimenomaan toisen kielen oppimisen tarpeet ja kontekstin. Asteikko on laadittu käyttäen pohjana Eurooppalaista viitekehystä ja sen suomalaisia sekä muissa maissa tehtyjä sovelluksia sekä hyödyntäen tietoa suomi toisena kielenä opetuksesta ja viimeaikaisista tutkimuksista (esim. Cefling, Jyväskylän yliopisto).

Kolmiosainen [KieliPeda-työväline](#) tukee osaltaan kielitietoista varhaiskasvatusta. Työvälineen avulla arvioidaan ja kehitetään varhaiskasvatuksen oppimisympäristöjä, tarkastellaan yhteistyössä huoltajien kanssa monikielisen lapsen kielimaailmaa ja seurataan monikielisen lapsen suomen kielen taitojen edistymistä.

Kielipeda-työvälineen lisäksi voi arvioinnin tukena käyttää erilaisia arviointimenetelmiä, joita ovat esimerkiksi Kettu-testi, Repun takanassa ja Pienten kielireppu. Kettu-testi (Korpilahti, P. ja Eilomaa, P. 2001) on laadittu kuvaamaan terveen 3-vuotiaan äidinkielenään suomea puhuvan lapsen kielellisiä taitoja. Testi sisältää omat normirajat monikielisille ja monikulttuurisille lapsille. Testissä tarkkaillaan useampaa eri osa-aluetta, joita ovat asioiden nimeäminen, kielen ymmärtäminen, toimintaohjeiden ymmärtäminen, ääntäminen ja puheen ymmärrettävyys, kertova puhe, taivutusmuotojen hallinta, värien ja lukumäärien hallinta,

lapsen käyttämien ilmaisujen pituus. Kettu-testi soveltuu arviointimenetelmäksi kaikille lapsen kehitystä seuraaville asiantuntijoille.

Repun takanassa -materiaali (Mikkonen, R., Paularanta-Kokkonen, R. ja Savolainen, V. 2000) on tarkoitettu suomen kielen kartoitukseen 5-vuotiaille ja sitä vanhemmille lapsille suomen kielen ja oman äidinkielen arviointiin. Materiaali kartoittaa puheen tuottoa ja ymmärtämistä. Osa-alueina puheentuoton arviointi kuvasta kertomalla, yhteenkuuluvuuksien ymmärtäminen ja perustelu, värien nimeäminen ja tunnistaminen, laskeminen ja lukumäärien hallinta, sarjamuisti sekä ohjeiden ymmärtäminen

Pienten kielireppu on suomi toisena kielenä -oppimisen seurantapaketti Espoosta. Se on lapsen suomen kielen kartoitukseen kehitetty työväline, joka sisältää oman äidinkielen kehitykseen liittyviä kysymyksiä 1–6-vuotiaille (eväspussi), keskustelurungon kuvaan liittyen sekä suomen kielen oppimisen seurantalomakkeen.

Suomi toisena kielenä (S2) -opetus osana varhaiskasvatuksen arkea

Kuten aiemmin jo todettiin suomi toisena kielenä (S2) -opetuksen tulee varhaiskasvatuksessa toteutua aktiivisena läsnäolona kaikissa vuorovaikutustilanteissa osana pedagogista arkea. S2-opetus toteutuu siis kaikissa arjen toiminnoissa yhdessä toisten lasten ja aikuisten kanssa. Varhaiskasvatuksen henkilöstö toimii kielellisenä mallina lapsille arjen vuorovaikutustilanteissa: leikin, ohjatun toiminnan, ruokailu-, ulkoilu- ja lepohetkien yhteydessä.

Leikit, pelit ja musiikki suomen kielen oppimisen tukena

Kielinuppu-laulut soveltuvat tukemaan kaikkien varhaiskasvatusikäisten lasten kielen kehittymistä. Lauluista hyötyvät erityisesti maahanmuuttajataustaiset ja monikieliset lapset sekä lapset, joilla on haasteita kielen kehityksessä.

Kielinuppu-menetelmän laulut ja opetusvideot julkaistaan opetusvideoineen YouTubessa, jossa ne ovat helposti kaikkien saatavilla. Videoiden näyttäminen opetustarkoituksessa on tekijöiden luvalla sallittu. Lauluja on saatavilla lähes viisikymmentä, jotka käsittelevät laajalti ympäröivää elämää ja sen käsitteistöä.

Kalapeli - värien nimeämistä, käsitteitä ja luokittelua

Alias - sanan selittämistä kuvaa apuna käyttäen, aluksi kortit näkyvillä ja annetaan vihjeitä yhdestä kuvasta, lopuksi kortit piilossa aliaksen tapaan

Dominot - nimeämistä ja luokittelua aiheen mukaan

Colorama - muodot ja värit, nimeämistä ja hahmottamista

Topoprino - pelissä taulut, johon sijoitetaan esineitä ohjeen mukaisesti

Soundtracks-pelit - nimetään ensin laudan kuvat, kuunnellaan äänet ja kerrataan nimet uudelleen

Quips - värien ja lukumäärien opetteluun

Muistipelit (erilaisin teemoin) - kuvien nimeäminen

Erilaiset kuvakortit teemoittain - nimetään kuvia, kerrotaan kuvista, mitä tapahtuu ennen, mitä jälkeen
Tunnekortit - mistä kuvasta pidän, mistä en, missä kuvassa surullinen, missä iloinen, koska sinä olit surullinen jne.
Muotopalapelit - nostetaan yksi pala kerrallaan, nimetään ja laitetaan paikoilleen

Lähes kaikki lapsille tarkoitettut pelit sopivat käytettäväksi suomen kielen opetukseen. Pelaamiseen kannattaa luoda uusia sääntöjä, joissa asioita ja esineitä nimetään ja opetellaan lasten sen hetkisten tarpeiden mukaan.

Sana- ja käsitevarasto - tuo minulle -leikki, vastakohtat, värit, kuvaavat sanat, esineparit, arvoitukset, lauseen täydentäminen, numerot, kuvailu, kuva ja vihje, laiva on lastattu, mikä ei kuulu joukkoon, pikkuesineillä paikanmääreitä esim. alla, päällä, edessä, takana, vieressä

Nimeäminen - etsi ja nimeä – leikki, arvoitukset, nimenhuutoleikit, tunnekortit, tavarat huoneessa, kim-leikki, kuvakortit

Ilmaisu ja kerronta - kuvista, valokuvista ja korteista ym. kertominen, kuvasta tarina, puhelinkeskustelut, nukketeatteri, roolileikit (roolin/tilanteen mukainen puhe), lauseenjatkaminen, haastattelut

Sarjoittaminen - helminauha, puseron värittäminen, hedelmärivi, kuviosarjat, mitä seuraavaksi – kuvasarjat, lukukäsitteet tai eläinten äänet muistiin

Auditiivinen hahmottaminen - mikä eläin-arvoitus, riimit, totta vai tarua – arvoitukset, herätyskello, mikä putosi – leikki, kuka puhuu – leikki, nopea ja hidas, hiljaa ja kovaa

Auditiivinen erottelu - mikä kodin kone – leikki, mikä soitin – leikki, tavuparit

Auditiivinen muistaminen - ohjeita, sadut, lauseet, toistot (numero- ja sanalistat), aarrearkku, aarteiden etsintä sanallisilla ohjeilla

Suun alueen motoriikka imeminen, puhaltaminen, huulijumppa, äänten matkiminen, suu- ja kielijumppa, vaikeat lauseet)

Moninaiset kirjat

Ystäväkirja

Jormalainen, Emmi (2021)

Ystäväkirja - Book of Friends on visuaalinen tarina tytöstä, joka matkustaa ympäri maailmaa. Minne tahansa hän menee, hän löytää uuden eläinystävän mukaan matkaan. Kirjassa ei ole tekstiä. Tarina sopii kaiken ikäisille lukijoille.

Kielo loikoilee

Katajavuori, Riina (2020)

Iltapuuhat ovat kivoja ja äidin vierellä loikoilu kaikkein parasta. Voisiko sitä saada syntymäpäivälahjaksikin?

Kun kohtaat avaruusolennon
Tamminen, Petri (2019)

Voisiko sinun pihallesi laskeutua avaruusalus? Esimerkiksi jo huomenna? Riippuu pihan koosta. Avaruusalus tarvitsee tilaa suunnilleen saman verran kuin keskikokoinen vesilätäkkö. Entä mihin kellonaikaan avaruusalus voisi laskeutua? Avaruusalukset voivat laskeutua jopa puoli kahdeksalta aamulla. Sehän on ihan pian. Se on niin pian, että sitä kannattaa ajatella heti. Teos lapsille on aito ja viisas tarina ihmisyydestä ja erilaisuudesta.

Julius on merenneito
Love, Jessica (2019)

Julius on pieni poika, joka rakastaa merenneitoja. Mummin kanssa metrossa Julius näkee kolme ihanaa merenneitoa, ja pian hän ei osaa muuta ajatellakaan. Julius haluaa olla merenneito. Mutta mitähän mummi siitä ajattelee? Teoksessa rohkaistaan jokaista lasta olemaan oma itsensä, ja näytetään, kuinka tärkeää on tulla hyväksytyksi juuri sellaisena kuin on.

Mahtava Milli
Castrillón, Melissa (2019)

Meistä pieninkin voi olla rohkea ja löytää itsestään kätkeytyä voimaa! Millillä on neljä pientä mutta mahtavaa tatiä. Joka ilta tädit kertovat tarinoita seikkailuistaan, ja Milli haaveksii olevansa yhtä peloton. Mutta ei, Milli on liian pieni eikä ollenkaan niin mahtava. Sitten eräänä yönä valtava pöllö nappaa Millin kynsiinsä ja lennättää hänet keskelle seikkailua. On Millin vuoro tehdä huimia urotekoja...

Mörköjuhlat
Kettunen, Satu (2019)
Tarina peloista ja niiden voittamisesta.

Meidän ja muiden ystävät
Hoffman, Mary (2019)
Tämä kirja kertoo ystävyystyöstä sekä siitä, miten voi saada ystävän ja mitä tehdä, jos riitaantuu ystävän kanssa. Ystävyys on ihan parasta ja voi kestää läpi elämän!

Meidän ja muiden elämä
Hoffman, Mary (2019)
Kirja käy läpi ihmiselämän kaikki vaiheet. Oivaltavien tekstien ja teemoitettujen aukeamien myötä pieni lukija eläytyy ihmisen eri ikäkausiiin ja oppii lisää myös itsestään. Millainen olit pienenä? Mitä haluat tehdä suurena?

Ruu ja uusi tukka
Garhamn, Anna-Karin (2018)
Lähde mukaan, kun Ruu leikkauttaa tukkansa!
Ruu ei näe oikein hyvin. Silmien edessä on jotakin. Ne ovat Ruun hiukset, jotka ovat kasvaneet tosi pitkiksi. Äiti varaa ajan parturi-kampaajalle. Jännittävää, Ruu tuumii, ja kivaa! Nyt hän pääsee valitsemaan millaisen tukan haluaa.

Kaisan ja Oskarin lempikirja
Ruohonen, Hannamari (2018)

Tämä on Kaisan ja Oskarin lempikirja. Se sisältää kaikki Kaisan ja Oskarin lempiasiat. Ne asiat, joista tulee hyvä ja iloinen olo.

Ihana Maija
Hulkko, Johanna (2018)

Ihana Maija on herttainen tarina kotihoidosta päiväkotiin siirtyvästä tytöstä. Kuvakirja nostaa esiin tärkeitä ja ajankohtaisia teemoja, kuten terveellisiä elämäntapoja, ystävyyttä ja rakastavien vanhempien merkitystä lapsen itsetunnon tukemisessa.

Kuka tykkää röhinä-mummusta?
Hytönen, Ville (2017)

Maissin mummu köhisee ja röhisee. Maissi haluaa tietää miksi. Ja miksi mummun ystäväkin yskii?

Avain hukassa
Mander, Sanna (2017)

Tähän taloon, jonnekin avaimeni hukkasin! Se voi olla siellä tai täällä, kakun alla kaapin päällä! Auttaisitko pikkuisen? Etsisitkö avaimen? Tässä riemukkaassa kuvakirjassa tutustutaan erään kerrostalon värikkääseen elämään.

Oivan pallo
Tapola, Katri (2017)

Oivan pallo on pieni kirja suurista asioista: leikin ja yhdessäolon ilosta, pettymyksestä ja siitä selviytymisestä sekä läsnäolon ja toisen kuuntelemisen arvosta.

Pipsa Pipariviulun 42 kaveria
Niemelä, Reetta (2017)

Millaista unta näki Serlok Ooppera? Arvaatko, mitä Oskar Kuutamo halusi tehdä päivät pääksytysten! Millainen höpöniekka oli Anni-Kaarina Kirkonkello, joka valehteli kaikille, jopa itselleen? Haluaisitko tietää, mikä oli Päivi Nutturan salaisuus tai mistä Kalle Kivinielkä piti kaikkein eniten maailmassa? Sanan säihkettä, värien räiskettä! Villin hassuja proosarunoj

Mennään jo naapuriin
Katajavuori, Riina (2017)

Kahdeksanvuotias helsinkiläistyttö Vellamo lähtee rimpauttelemaan ovikelloja pitkin pääkaupunkiseutua ja tutustuu reissuillaan uusiin ystäviin. Tervetuloa monikulttuuriseen Suomeen

Päiväkoti Heippakamu -Pablo ja heiluvat hampaat
Salmi, Veera (2017)

Kuvakirja päiväkodin värikkäästä arjesta.

Pablo on viisi niin kuin Albert ja hänellä heiluu hammas, samoin kuin Rebekalla, mutta hän ei pidä meteliä itsestään. Pablom mielestä päivän paras hetki on, kun muut on haettu ja piha on tyhjä ja hiljainen. Silloin on Pablom ja luuranko-Lopezin vuoro. Lopezista kasvaa ihan megalojättipottisuuri ja he laskevat mäkeä ja tekevät karatea ja kiipeilevät.

Päiväkoti Heippakamu -Rebekan rapupäivä

Salmi, Veera ja Warsta Elina (2016)

Paha mieli tarttuu Rebekan matkaan jo aamulla, kun hän kiirehtii isän kanssa päiväkotiin. Eikä se lähde, vaikka siivoaja-Siv yrittää imuroida sen pölynimuriin. Mutta saksi-rapujen naksuttelu, mutaleikit kavereiden kanssa ja mummotirsat kesken päivän karkottavat pahaa mieltä. Ja onneksi mukana on oma unikaveri Pilvi, jonka puku-paksu-pieru-poksu-hassuttelut naurattavat takuuvarmasti. Heippakamun päiväkoti on ihan paras!

Minä olen Alex

Angelo, Elena (2016)

"Minä olen Alex. Tänään minulla on synttärit. Ystävät tulevat minulle kylään, mutta ihan kaikki ovat tervetulleita. Tule sinäkin!"

Alexin synttäreille saapuu kiintoisa kirje ystäviä, siksi synttäritunnelma on ihan parasta maailmassa!

Meidän ja muiden kehot

Hoffman, Mary (2016)

Ihmisen keho on ihmeellinen! Ilman sitä emme pystyisi tekemään oikeastaan mitään. Mutta miten keho toimii, miten sitä käytetään ja miten siitä huolehditaan? Miten keho muuttuu ihmisen varttuessa vauvasta vanhukseksi?

Meidän ja muiden tunteet

Hoffman, Mary (2013)

Elämä on täynnä tunteita. Toiset niistä saavat meidät pomppimaan ilosta tai kutittavat hassusti vatsanpohjassa. Toiset tuntuvat ikäviltä ja raskailta. Joskus voi tuntea yhtä aikaa monenlaisia tunteita! On paljon helpompaa, jos omat tunteensa tunnistaa ja uskaltaa kertoa niistä muillekin.

Xing ja sukulaiset

Virtanen, Leena ja Savolainen, Salla (2010)

Teos kertoo oivaltavasti adoptiolapsen kokemuksista koulumaailmassa. Pienenä Xing-tyttö muutti Kiinasta Suomeen ja sai omat vanhemmat. Nyt Xingin on aika aloittaa koulu. Se on Xingin mielestä ihanaa, mutta kun koulussa pitäisi kertoa sukulaisistaan, ei tehtävä olekaan Xingille helppo. Xingin tarina, kun on erilainen kuin muilla.

Täydellinen tyttö

Caliceti, Guiseppe (2006)

Kaupungissa on monia ystäviä, joiden kanssa Sofia voisi leikkiä, mutta joidenkin silmät ovat liian mantelimaiset, toisten hiukset liian kiharat ja tummat, jotkut ovat liian pullukoita ja toiset liian taitavia rullaluistelijoita tai kilpajuoksijoita. Sofia, täydellinen tyttö, etsii itselleen täydellisiä, itsensä kaltaisia ystäviä, ja siten maailma hänen ympärillään käy yhä pienemmäksi...

Mitä joulun on?

Bolliger, Max (2002)

Pakolaistyttö Assia kohtaa uudessa kotimaassaan jatkuvasti sanan "joulu". Assia ei ole ennen kuullut joulusta, eikä tiedä siitä mitään. Kaikki joutuvat miettimään, mitä joulun heille oikeastaan merkitsee ja mikä joulun perimmäinen sanoma on.

Susanna nauraa
Willis, Jeanne (2000)

Susanna nauraa, laulaa, ratsastaa, keinuu. Hän suuttuu ja tulee surulliseksi, hän on tuhma ja hän on kiilti. Susanna on aivan samanlainen kuin kuka tahansa lapsi, vaikka hän istuukin pyörätuolissa.

Muuta Materiaalia kieli- ja kulttuuritietoisien varhaiskasvatuksen tukemiseksi

[Tunne kieli -kirjan verkkomateriaalin](#) myötä pääsee matkalle maailman kieliin ja kielitietoisuuteen. Verkkomateriaalin kielivalikoima on sama kuin siihen liittyvässä kirjassa Tunne kieli – matka maailman kieliin ja kielitietoisuuteen (Finn Lectura 2018), jossa muun muassa esitellään Suomen uusia vähemmistökieliä ja annetaan vinkkejä kielitietoisien pedagogiikan toteuttamiseen monikielisyyden tukemisen näkökulmasta. Mukana on suomen kielen lisäksi 13 muuta kieltä: arabia, bengali, kurdi (sorani), kiina (mandariini), persia (farsi), romanian, somali, tagalog, thai, turkki, venäjä, vietnam ja viro. Materiaali toimii siltana myös muihin vähemmistökieliin tutustumiseen ja auttaa hahmottamaan suomen kieltä toisen kielen oppijan näkökulmasta. Tunne kieli-kirjan verkkomateriaali:
Kieli-, kulttuuri ja katsomustietoinen varhaiskasvatus. Haastattelussa varhaiskasvatuksen opettaja Silja Lamminmäki-Vartia (TM, KK). [Kieli-, kulttuuri ja katsomustietoinen varhaiskasvatus ja esiopetus - Bing video](#)

[Kulttuurin vuosikello](#) on kulttuuriperinnön ja kulttuurisesti kestävä kehityksen vapaasti käytössä oleva materiaalipankki kouluille, päiväkodeille ja kaikille muille kasvatusta ja opetusalojen toimijoille. Kulttuurin vuosikello sisältää materiaalia eri teemoihin kuten paikallisuus, moninaisuus, kansainvälisyys, uskonnot ja katsomukset, taide ja luovuus, rakennus- ja luonnonperintö, perinteet ja sukupolvien välisyys liittyen.

[Kulttuurien juhla kalenteri](#). Tulostettava kalenteri suurten uskontojen tärkeimmistä juhlapäivistä Espoon kaupungilta.

[DivED – Diversity in Education](#)

DivED on vuosina 2017–2020 toiminut kieli- ja kulttuuritietoisien opettajuuden ja opettajankoulutuksen kehittämishanke, ja sen rahoitti opetus- ja kulttuuriministeriö. Hanke kehitti kieli- ja kulttuuritietoisien opetuksen toimintakulttuuria ja osaamista sekä opettajankoulutuksessa että perusopetuksen ja lukiokoulutuksen opettajien parissa.

Opetushallituksen [Kielten rikas maailma -materiaalista](#) saat ideoita varhaiskasvatuksen pedagogiseen toimintaan, mutta myös siihen miten kielen kehittymistä voi tukea kotona.

LÄHTEET

Kehittyvän kielitaidon asteikko. Opetushallitus. [Kielitaidon kehittymisen kuvaus | Opetushallitus \(oph.fi\)](#)

Kieli- ja kulttuuritietoinen varhaiskasvatus. (2020). DivED – Diversity in Education. [Kieli- ja kulttuuritietoinen varhaiskasvatus - Sukella kieleen ja kulttuuriin \(dived.fi\)](#)

Kieli-, kulttuuri- ja katsomustietoisen varhaiskasvatuksen käsikirja. (2021). Vantaa. [\(vantaa.fi\)](#)

Ota koppi! Kulttuurinen moninaisuus ja kielitietoisuus Helsingissä. (2020). Helsinki. [Ota koppi – Kulttuurinen moninaisuus ja kielitietoisuus Helsingissä \(otakoppi -ohjelma.fi\)](#)

Varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen aloitus ja siirtymäkäytänteet (2022)

Varhaiskasvatuslaki (540/2018).

[Varhaiskasvatuslaki 540/2018 - Säädökset alkuperäisinä - FINLEX®](#)

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. (2022). Opetushallitus. [Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022 \(opintopolku.fi\)](#)

Ylöjärven kaupungin kotouttamisohjelma v 2022-

2024. [Ylojarven_kaupungin_kotouttamisohjelma_2022-2024.pdf \(ylojarvi.fi\)](#)

Ylöjärven varhaiskasvatussuunnitelma. (2022).